

מה קרה ל"דודה קלרה" ?

יש בארץ במאי-קולנוע אחד שאין צורך להתבייש בסרטיו, ודווקא לו - אין מזל. שמו אברהם הפנר, הוא עקשן כפחד, עיר שיה רק מה שהוא רוצה לעשות (אפילו אם הוא שוגה לפעמים), ומשום כך ביים עד היום רק שני סרטים ארוכים. אף אחד מן השניים אינו מושלם ועם זאת, שניהם מעוררים כבוד, כיוון שהם יצירות קולנועיות שבהן ניתן להבחין בסיגנון אישי, ברצון להביע בעזרת המצלמה רעיונות מגובשים, ומורגשים בהם יד מנחה ושולי טט ומוח שניתן באיפוק ובחוש-שמידה.

אם כל זה נשמע כשבחים מופרזים ה"עלולים לעלות לראשו של האיש ולסחררו, אין צורך לדאוג. המציאות הכלכלית של הקולנוע הישראלי העמידה בפניו מכשור לים שדיים כדי לאזן כל תהילה או שבח שיומטרו עליו. הגורל העצוב התעלל בו שוב כשסירטו האחרון, דודה קלרה, נעלם בצורה שלומיאלית בדרך הפסטיבל קאן - ובמקום להגיע לוועדת-הבחירה של ה"פסטיבל נתקע בתחתית-רכבת באחד מפרוירי פריס. כשגילה הפנר את האבידה, כבר היה הפסטיבל בעיצומו.

סירטו הראשון, לאן נעלם דניאל וקס, משמש עד היום דוגמה קלאסית להפצה כושלת בישראל. הסרט הורד מן המסכים במהירות מירבית, וכל סוחריה-סרטים בארץ מגנפפים בו עד היום כבהוכחה ניצ'חת לכך שמה שמצא חן בעיני המבקרים שגוא על הקהל.

אנשים רגילים. סירטו השני של הפנר, דודה קלרה, עומד לעלות על בדי הארץ בעוד זמן קצר. להבדיל מלאן נעלם דניאל וקס הוא עטור "כוכבים" כמו חנה מרון, עדנה פלידל ורות סגל. כמו לאן נעלם דניאל וקס זהו סיפור צנוע, העוקב אחר שינויים קלים בהלכי-הרוח של אנשים רגילים, החיים את חיי היומיום של הים. אין בו סצנות מועזות ואין בו הצ'קוטה פראיות. יש בו רגישות ויש בו תחושה אמיתית שאכן כאלה הם החיים, ומשום כך הוא אמין ממרבית הסרטים ה"מדברים עיבירת שגעשו עד היום.

למעשה, אחרי הכישלון הקופתי של סירטו הראשון, גיראו סיכויי של הפנר לביים סרט נוסף, כשזאפים לאפס. הוא התאמץ, רץ, נפגש עם מפיקים, "מיקצור עיים" לפי מושגים ישראלים, והשתדל להציג את רעיונותיו בצורה המיסורית ביותר שעלתה בדעתו. אבל הסתבר שהי מיסחר המוחלט, נוסח הפנר, הוא עדיין יומרה אנטלקטואלית בעיני המפיקים שעמיהם נפגש.

עד שנתקל יום אחד באיש-עסקים רב נכסים, וניסה לעניין אותו שוחפת להפי'קה. תחילה ביקש להציג את עצמו, אבל מייד הסתבר שאיש-העסקים לא רק יודע מיהו אברהם הפנר, אלא אפילו ראה את לאן נעלם דניאל וקס. בתנאים נורמליים זה היה בעצם סוף השיחה. כי הרי מי שעניינו כספים יודע מה היה גורלו של אותו סרט בקופה, ודאי לא יסכים להניח כספו על סוס מפסיד שכזה. אלא שבמקרה זה, זו היתה רק בתחילת השיחה, שבהמי שכה בישר האיש להפנר כי הוא נכון להשקיע בסרטו החדש. כשחלפה התדהמה הראשונית, והבמאי עיכל את העובדה ש"לפתע ניתן לו סיכוי ממשי לעשות סרט נוסף, העז לשאול מה מניע את האיש למעשה-סירוף שכזה. "אם לא נתמוך ב"סרטים שכאלה", השיב הוא, "יעשו בי ארץ רק את 1970".

התנאי: אלמוניות. התנאי היחיד היה אלמוניותו של המשקיע, ולא משום שהוא מתבייש בשמו, או מתוך שיקולי-מס אפלים. אלא בשל סיבה מעשית הרבה יותר. "אם ייודע רבים שאני עוזר להפי'נר", אמר זה, "יעמדו אצלי בתור עם הצ'עות לתסריטים נוספים. אינני מפיקסרי-טים, ואיני שואף להיות כזה. פשוט רציתי לעזור לאדם שנראה לי כישרוני, ולא להחליף מיקצווע".

העורה היתה מעשית בהחלט. עובדה, בעיקבות השקעתו נמצאו משקיעים נוס'פים, ודודה קלרה קרם עור גדידים. מי שעבר בימי החורף ברחוב ב"יהודה ב' תל-אביב, ליד רחוב מאפו, יכול היה לר' את אותה מכונית הציוד של צוותיה-הסרטה. מי שנכח בצילומים, יכול להעיד על עקש'נותו של הפנר, שנלחם כל העת לעצור את שחקני-התאטרון שבסירטו ולהפוך אותם לשחקני-קולנוע, ובמאבקו המתמיד להשיג על המסך בדיוק מה שתיכנן. "ה' (המשך בעמוד 46)

על רכבות וחידקים

מיפגש קסנדרה (אנגליה, תל-אביב, תל-אביב, אמפי' - חי-פה): מילחמה בקטרולוגית היר-תה לפני כעשרים שנה, עניין למדע בידינו. היום היא כבר נושא שבהווה. כדאי היה לקרלו פונטי ולסר לו גרייד, המפיקים הממולחים להשתמש בו כציר לעלילת-מתח, לסרט שהוא הפקת יוקרה.

העלילה נסבה על רכבת אקספרס החוצה את אירופה, כשבתוכה מוצא לו מיקלט טרוויסט שחזר ופרץ לבניינו של אירגון-הבריאות-הבינלאומי. בעיצומה של הפריצה נשבר מיכל שבו החוקקו האמריקנים חידקים מסוכנים של מגיפת-ריאות נדירה. החידקים נתגלו, אך לא התרופה להדברתם. מה שידוע לברט לאנקסטר (קצין-המודיעין האמריקאי ה"כביר היושב בז'נבה), הוא בעובדה שעליו למנוע בכל מחיר מעירתה של הרכבת בתחנה עירונית כלשהי באירופה, מחש'פן תופץ המחלה הנוראה עלידי נוסעי הרכבת, שכבר נדבקו בה או עלולים לחלות בה בעת, ושהפיתרון הטוב ביותר במיקרה נורא זה הוא להשמיד את הרכבת על נוסעיה.

למעשה זהו סרט במתכונת "סירטי ההצלחה והאסון" אבל הוא עשוי בצורה קולנועית יעילה כל-יך, עד שהצלח' להיות הטוב בכולם עד היום. העלילה, ככל שהיא מפחידה כך היא סבירה, להוציא כמה מיצבעיי-קומנדו להשתלטות של נוסעים חולים ולא-מיקצועיים על חיילים חמושים ברי-אים ומיקצועיים למופת. וכמה התפלספויות שאין להן מקום. הפעם, וזאת לשבח, הידאלוגים אינם אוויליים כמו בסרטים הנעשים לפי מתכונת זו. הצילומים, העריכה וה'

קצת שרה - הרבה גלנדה

שרה ברנאר (אורלי, תל-אביב) - ביוגרפיה זו, של מי שהיתה המהוללת שבשחקניות סוף ה' מאה שעברה נאחזת, בערך, מערבת אותו היטב ומגישה את כולן בצורה של טור-ריכילות קל לקריאה ונוח לצפייה.

שרה ברנאר (אילו נכתב שמה בעיברית במדוייק היה צריך להיכתב ברנהרדט) עלתה לראשונה על קרשי הבמה בשנת 1862, כשהיא בת 18 בלבד. הבמה היתה הקומדי פנסו, התיאטרון הלאומי של צרפת ולשרה, שנודעה אחר-כך כ"אלוהית" ניתן תפקד ראשי במחזה של ראסין איפיגניה באאוליס. בסרט, זה מצטייר בצורה משעשעת הרבה יותר, כאשר שרה הקטנה נלחמת בשחקנית ראשית גדולה (הכוונה לגודל פיזי) בטארטיף של מולייר. זוהי רק דוגמה אחת לשינויים ולשיפוצים שנעשו בתסריט, כדי להעניק לו את הצורה והאופי שהיו מקובלים מאז ומתמיד בסירטי-ביוגרפיה רוליוודיים.

שרה ברנאר מזכיר להפליא אותם סיפורי-חיים שנהגו להפיק פעם, נוסח מלבה וקרזו הגדול, סיפורים ה' מטפלים בעיקר בחייו הפרטיים של הכוכב שבמרכז הביר' גרפיה, משולבים בקטעים נבחרים מהצלחותיו הגדולות. הסרט כולו נועד, למעשה, להפגין את כישרונותיה של גלנדה ג'קסון בתפקיד הראשי. קשה לשפוט את יכולתה

מיפגש קסנדרה: סופיה לורן וריצ'ארד הריס

בימוי (ג'ורג' קוסמאטוס) עשויים בטעם ובקצב, ומשרים הרגשה של אימה אמיתית. קוסמאטוס השכיל לנצל את הרכבת כדוגמנית: הוא מטפל בה מכל הזוויות כשהיא מתפתלת בין הרים ונבלעת בתוך מערות, והיא הופכת לשחקנית הראשית בסרט. לצד הרכבת גם כוכבים בעלי כאריזמה קולנועית כמו לאנקסטר ואינגריד טולין, אווה גארדנר (עדיין יפה) ומרטין שין (הנבל התורן), לי שטרסברג המוכיח שהוא נאה מקיים מה שהוא נאה דורש לתלמידיו.

שרה - גלנדה ג'קסון: לקרוץ מארון-מתים

הדרמאטית בקיטעי-ההצגות הקצרים, ויש קושי בתרגום לאנגלית של המחזות הצרפתיים שבהם הצטיינה שרה ה' אלוהית, אבל גלנדה ג'קסון מתגברת על הכל כשהיא מעדיפה לגלם את עצמה ביסודיות, במקום לבנות דמות זרה לה. מעריציה בוודאי יבואו על סיפוקם.

אונייה ענקית ושיענום

מסע הארורים (אנגליה, דקל, תל-אביב): גם זו הפקה של סר' לו גרייד (וחברת איי-טי-סי, ש' עברה מהפקות-יוקרה בטלוויזיה הבריטית להפקות-ענק קולנועיות). אבל הפעם לוקה כל המיבצע כולו בטעם רע. בדומה למתכונת ספינת השוטים, פוסידון ונמל-תעופה, מכור נסים הקורבנות העתידים של תהפוכת-גורל נוראה באונייה אחת. אלא שהרקע, הפעם, אינו דימויני כי אם מציאותי וזוועתי: בסוף שנת 1939 רצו הגרמנים להפגין "מחווה" שהיתה למעשה טריק פירסומי ששיטה בעולם כולו. הם העלו על אונייה 1000 יהודים, רובם בעלי אמצעים וייחוס, והבטיחו להם יציאה לחיים חדשים על חוף האוונאה.

לגבי נושא אבוב כל-יך, שנשאב מן ההיסטוריה הקרובה, צריך היה הבמאי לנהוג בקצת יותר כובד-ראש. אבל סטיווארט רוזנברג לא היה מסוגל לכך. הוא מגיש מלודרמה טיפישית, שבה הכל צפוי מראש וכל הדמויות, כולל פני דאנאווי ואוסקאר ורנר, כווג אצילים יהודים מברלין, מתנהגות כמו בובות-שעווה מתוך רומן למשרתות. הן נוש' את דיקלומים נאציים ודיקלומים אנושיים מפוצצים לחלי' פיו, וכל זוג טרוד ביותר מאד בבעיות חדר-המיטות שלו. אבל מה שנורא מכל הוא שהסרט חדר לעניק בדיק ברנע שבו מצליחים לסיים לוחות את האוסף המבריק של ה' שחקנים רבי-המכה. בערך אחרי 10 הדקות הראשונות.

אוניית הארורים: דאנאווי וורנר

הדמויות כה שטוחות עד שגורלן אינו מעניין, בעצם. מה שאפשר בכל-זאת לציין לשבח הוא אורסון וולס, מקס פון-סידוב וג'יימס מייסון, המצליחים להעניק משמעות כל' שהי לשורות הטפשויות שבפיהם, למרות נוכחותו של הבמאי ותנאיבו של התסריט. חבל רק שנאלצו להתפרנס כך.